

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 28/2008 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 18 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2008 en proposition med förslag till lag om ändring av 18 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (RP 111/2008 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har förvaltningsutskottet lämnat utlåtande. Utlåtandet (FvUU 33/2008 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet
- budgetråd Raija Koskinen, finansministeriet
- utvecklingschef Jouko Heikkilä, Finlands Kommunförbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna i fråga om den kommunala social- och hälsovården enligt lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården ändras så att statens andel av driftskostnaderna för social- och hälsovården 2009 höjs från 32,74 procent till 34,64 procent. Kommunernas andel av dessa kostnader sjunker då i motsvarande mån från 67,26 procent till 65,36 procent.

Kommunernas kompensation för förlorade skatteinkomster som bland annat beror på den lindrade beskattningen av förvärvs- och pen-

sionsinkomster har beaktats som en faktor som inverkar höjande på statsandelsprocenten för social- och hälsovården. Bland annat de interna överföringar som regeringsprogrammet förutsätter samt överföringar av vissa uppgifter till staten i samband med kommun- och servicestrukturen har beaktats som faktorer som inverkar sänkande på statsandelsprocenten.

Propositionen anknyter till budgetpropositionen för 2009 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Statsandelsprocenten för driftskostnaderna för social- och hälsovården 2009 föreslås bli höjd med totalt 1,9 procentenheter, från 32,74 till 34,64 procent. Som kompensation för de skatteinkomster som kommunerna förlorar ska den höjas med 374 miljoner euro, dvs. med 2,34 procentenheter. Kommunerna går miste om skatteinkomster därför att skatten på pensionsinkomster lindras, ett nytt arbetsinkomstavgiftsdrag införs och vissa andra skattegrunder ändras.

Kompensationen är mycket behövlig från kommunernas synpunkt. Men statsandelsprocenten höjs enligt invånarantalet i kommunen, så höjningen motsvarar inte de förlorade skatteinkomsterna i varje specifik kommun. Mest skatteinkomster förlorar de kommuner där det bor många pensionärer och där arbetsinkomsterna är låga. Därför är det bra att regeringen har föreslagit att den allmänna statsandelen till kommunerna ska ändras så att skillnaderna mellan kommunerna jämnas ut (RP 191/2008 rd).

En faktor som minskar statsandelen och som beaktas i propositionen är att staten i och med kommun- och servicestrukturen tar över vissa uppgifter som kommunerna tidigare haft hand om. År 2009 börjar staten finansiera underhållsstödet och kostnaderna för utlänningars sjukvård och rättspsykiatriska undersökningar av barn och unga. Statsandelen sjunker med sammanlagt 0,44 procentenheter på grund av överföringen av uppgifter, de interna överföringarna enligt regeringsprogrammet och de medel som disponeras för att genomföra det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (KASTE).

Till följd av de interna överföringarna enligt regeringsprogrammet minskar statsandelarna till kommunerna med 35 miljoner euro 2009. Avdraget är avpassat så att det motsvarar ökningen i kommunernas intäkter av klientavgifterna till följd av avgiftsoversynen. Utskottet upprepar

sin tidigare ståndpunkt (ShUU 5/2008 rd och ShUU 7/2008 rd) att de extra inkomsterna från klientavgifterna inte bör dras av från kommunernas statsandelar i fortsättningen. Intäkterna av klientavgifterna bör gå till att säkerställa tillgången till och kvaliteten på tjänsterna.

Höjningen av statsandelsprocenten som kompensation för de minskande skatteinkomsterna förbättrar inte kommunernas förutsättningar att ordna servicen, som förvaltningsutskottet noterar i sitt utlåtande. Social- och hälsovården är kommunernas största ansvarsområde. Kostnadsutvecklingen spelar en framträdande och ständigt ökande roll för kommuneekonomin. Allteftersom befolkningen blir äldre kommer den kalkylerade statsandelen till kommunerna automatiskt att öka de kommande åren. Ändå kommer kommunernas andel att öka med det dubbla jämfört med statsandelen. Kommunernas kapacitet att finansiera social- och hälsovårdstjänster kommer att försämrans i takt med att de förvärvsarbetande minskar.

Enligt regeringsprogrammet ska systemet med statsandelar ses över i början av 2010 och bli enklare, klarare och mer öppet för insyn. Det är bra att reformen särskilt tar fasta på att systemet ska bli klart och lättfattligt. En ytterligare reform är att kommunerna ska få en statsandel som täcker minst hälften av utgifterna för de nya och mer omfattande uppgifterna som de får efter 2009. Utskottet anser att man vid reformen bör bereda sig på att staten under de kommande åren ska delta med en större andel i finansieringen av de lagfästa uppgifter som kommunerna redan nu har hand om.

Förslag till beslut

Utskottet föreslår således

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 21 november 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Risto Autio /cent
Maria Guzenina-Richardson /sd
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Jukka Mäkelä /saml

Håkan Nordman /sv
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Anni Sinnemäki /gröna
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml
Erkki Virtanen /vänst
ers. Tuomo Puumala /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

Statsandelen till kommunerna för social- och hälsovårdens driftskostnader ska höjas men det tillför inga extra pengar i kommunekonomin. Statsandelsprocenten för social- och hälsovården ska höjas från 32,74 till 34,64 procent 2009, vilket innebär en höjning med 303,7 miljoner euro. Men i själva verket utgör 374 miljoner av den summan en kompensation för förlorade skatteinkomster till följd av skattelättnader. Från kompensationen dras 70,3 miljoner av på grund av att staten tar över vissa uppgifter som kommunerna haft. I stället för att öka statsandelarna för social- och hälsovården i syfte att förbättra kommunernas möjligheter att tillhandahålla tjänster, gör regeringen höjningarna bara för att kompensera ändringar inuti budgeten.

I budgetpropositionen har regeringen som mål att förbättra social- och hälsovården bl.a. i fråga om kvalitetsrekommendationerna och åldersgränsen för bedömningar av servicebehovet inom äldreomsorgen samt översynen av handikapplagstiftningen, men avdelar inte tillräckligt med pengar för de ändamålen.

Vi anser att kommunerna behöver starkare stöd av staten för att finansiera social- och hälsovården. Kommunerna ska tillgodose krävande och ständigt ökande servicebehov, fullgöra sina skyldigheter och svara mot kvalitetskrav med hjälp av reformen av kommunstrukturen men också genom att se över metoderna inom serviceproduktionen och avveckla administrativa hinder. Dessutom är kommunerna i stort behov av mer pengar för primärvård och äldreomsorg, men också för bättre service till barnfamiljer, större tjänsteutbud för funktionshindrade (bl.a.

bättre system med personliga assistenter), psykvård, tjänster för närståendevårdare och missbrukarvård. Både klienternas och personalens välbefinnande kräver att kommunerna har tillräckligt många anställda inom dessa sektorer.

Socialdemokraterna föreslår att statsandelarna till kommunerna höjs med 450 miljoner euro utöver ändringarna enligt propositionen. Detta genuint nya tillägg ska användas för att förbättra social- och hälsovården i kommunerna. Av den summan ska separat tilläggsfinansiering avdelas för att förbättra skolhälsovården. En procentenhet motsvarar ca 150 miljoner euro, så vi föreslår att kommunerna ska stå för 62,36 procent av kostnaderna och staten för 37,64 procent.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget godkänns enligt betänkandet men 18 § med följande ändringar:

18 §

Statsandel för kommunernas driftskostnader för social- och hälsovården

Kostnaderna för den kommunala social- och hälsovården fördelas 2009 mellan kommunerna och staten så att kommunernas andel av de kostnader som bestäms enligt denna lag är 62,36 procent och statens andel 37,64 procent.

Helsingfors den 21 november 2008

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Satu Taiveaho /sd

Maria Guzenina-Richardson /sd
Päivi Räsänen /kd

RESERVATION 2

Motivering

I enlighet med Vänsterförbundets budgetriktlinjer för 2009 föreslog jag en nettohöjning med ca 600 miljoner euro i statsandelarna för kommunal social- och hälsovård. Det är en tilläggshöjning med 4,2 procentenheter jämfört med propositionen.

Vi föreslår att statsandelsprocenten för social- och hälsovården ska vara 38,84 år 2009. Kommunernas andel av kostnaderna minskar alltså från 67,26 till 61,16 procent. Höjningen är uträknad enligt vad social- och hälsovårdsministeriet uppgett på så sätt att en höjning med en procentenhet i statsandelsprocenten innebär att anslaget höjs med ca 150 miljoner euro.

Enligt motiven till lagförslaget kommer statens skattelättnader att skära ner med kommunekonomin 2009 ca 374 miljoner euro. Om statsandelsprocenten höjs med 1,9 procentenheter till 34,64 procent i enlighet med utskottets betänkande, kommer pengarna inte att räcka till för att förbättra den kommunala servicen. Den höjning av statsandelen som utskottet föreslår (1,9 procentenheter jämfört med budgeten för 2008) räcker heller inte till för att täcka kommunernas social- och hälsovårdskostnader eller förluster av skatteinkomster. Nivån på statsandelen förblir alltså inte densamma som nu.

De kommunalt ordnade, offentligt finansierade social- och hälsovårdstjänsterna ger alla finländare oavsett inkomster och förmögenhet tillgång till hjälp och stöd vid behov. Den kommunala basservicen är således det allmännas viktigaste redskap för likabehandling. Men kommunerna är inte kapabla att tillhandahålla de här tjänsterna utan tillräcklig finansiering.

Kommunerna får största delen av sin inkomst i form av kommunalskatteintäkter, men statsandelarna har också stor betydelse. De senaste åren har de flesta kommuners ekonomi försämrats be-

tydligt. Den viktigaste orsaken har varit att staten gett kommunerna allt fler lagfästa uppgifter men inte statsandelar i motsvarande mån. Följaktligen har kommunerna blivit tvungna att skära ner sina tjänster både kvantitativt och kvalitativt. Detta har i sin tur fått till följd att den samhälleliga och ekonomiska likabehandlingen blivit lidande, eftersom den försämrade kommunala servicen framför allt gör det svårare för de mest utsatta att få den basservice de behöver. Den här utvecklingen leder nu till bekymmersamma tendenser. De allvarligaste exemplen är de ökade sociala och ekonomiska hälsoskillnaderna och de allt vanligare psykiska problemen bland unga, som får allvarliga följder.

För att stoppa den här utvecklingen behöver kommunerna mer resurser för att tillhandahålla tjänster. Statsbudgeten för 2009 uppfyller inte det här kravet i tillräcklig grad.

Förslag

Vi föreslår

att 18 § i lagförslaget godkänns med följande ändringar:

18 §

Statsandel för kommunernas driftskostnader för social- och hälsovården

Kostnaderna för den kommunala social- och hälsovården fördelas 2009 mellan kommunerna och staten så att kommunernas andel av de kostnader som bestäms enligt denna lag är 61,16 procent och statens andel 38,84 procent.

Helsingfors den 21 november 2008

Erkki Virtanen /vänst